

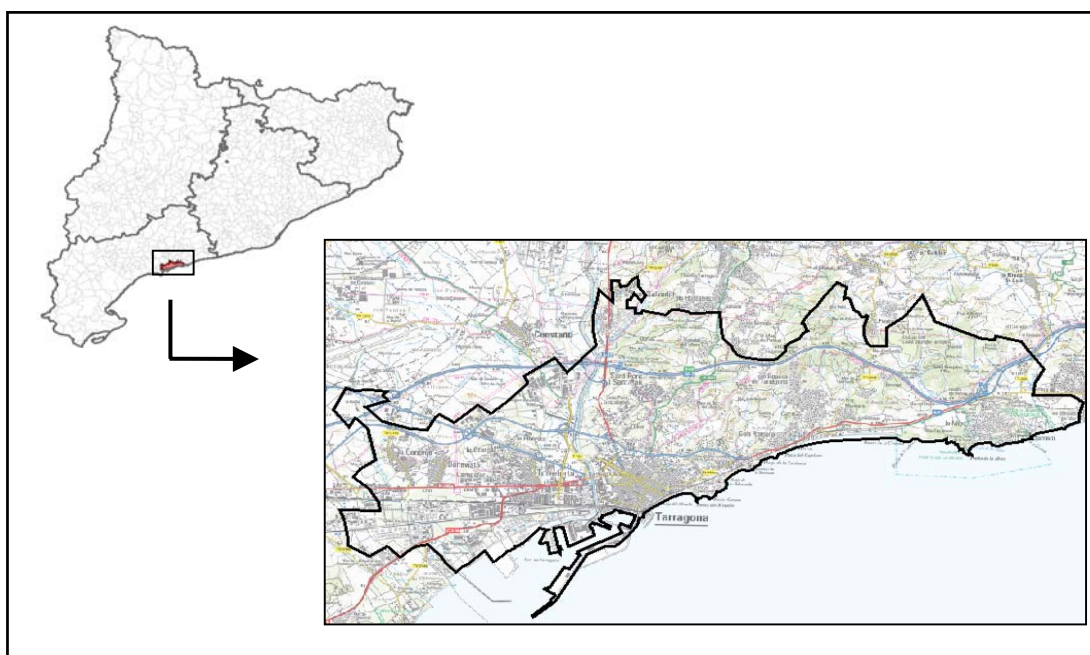
1	ÀMBIT GEOGRÀFIC I TERRITORIAL I BREU HISTÒRIA	2
1.1	ENCAIX TERRITORIAL I LÍMITS GEOGRÀFICS	2
1.2	BREU HISTÒRIA	5
1.2.1	LA TÀRRACO ROMANA	5
1.2.2	TARRAGONA JUEVA	8
1.2.3	TARRAGONA MEDIEVAL (S. XII-XV)	8
1.2.4	TARRAGONA ALS SEGLES XVI-XVIII	11
1.2.4.1	Les pestes i els pirates	12
1.2.4.2	La societat i la cultura	12

1 ÀMBIT GEOGRÀFIC I TERRITORIAL I BREU HISTÒRIA

1.1 ENCAIX TERRITORIAL I LÍMITS GEOGRÀFICS

El municipi de Tarragona se situa al sud de Catalunya, a les comarques tarragonines, més concretament al sud de la comarca del Tarragonès, i sobre la costa del Mar Mediterrani; sent la ciutat de Tarragona la capital comarcal i provincial.

Figura 1.1. Situació geogràfica de Tarragona

Font: Elaboració pròpia.

Taula 1.1. Principals dades de caracterització del municipi de Tarragona (any 2007).

Àmbit	Superfície (Km ²)	Població (habitants)	Densitat (hab/Km ²)
Municipi de	65,20	134.163	2.057,4

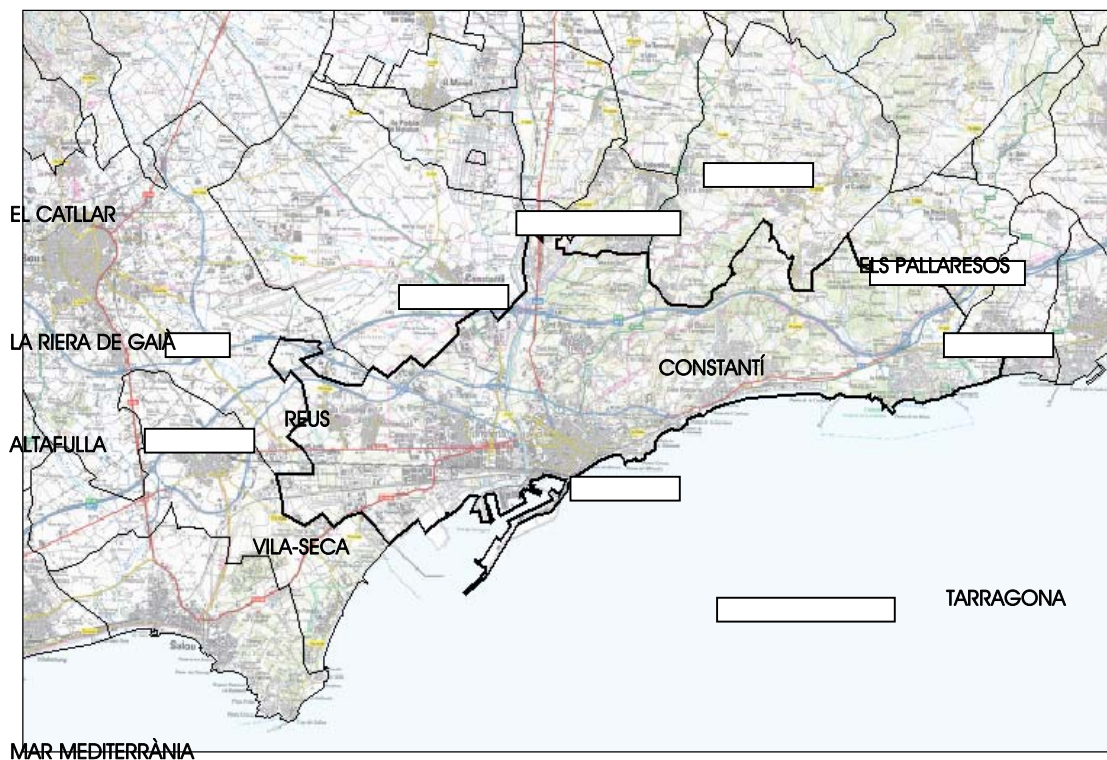
Tarragona			
Tarragonès	318,9	231.161	725
Catalunya	32.106,54	7.210.508	224,58

Font: Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT).

Des del punt de vista físic el municipi s'ubica sobre la costa del mar Mediterrani amb una altitud mitjana de 68 metres sobre el nivell del mar. El riu Francolí divideix el territori municipal en dos grans sectors: un occidental amb una topografia fonamentalment plana i uniforme, i un altre oriental amb un terreny força més irregular i més alt.

Tarragona limita al nord amb els Pallaresos i el Catllar, al nord-est amb la Riera de Gaià, a l'est amb Altafulla, al sud amb el mar Mediterrani, a l'oest amb Vila-seca, i al sud-oest amb Reus i Constantí.

Taula 1.2. Emplaçament del terme municipal de Tarragona.

Font: Plànol comarcal de Catalunya a escala 1:50.000 (ICC).

Les principals vies de comunicació i d'accés al municipi se centren principalment en la xarxa bàsica: l'autopista **AP-7** i la carretera nacional **N-340** pel que fa a les connexions entre València i Barcelona; les autovies **T-11** i **C-14** pel que fa a les connexions amb Reus; i la carretera nacional **N-240** amb Valls i Lleida. Pel que fa a la xarxa comarcal: la **A-7** (que actua com a ronda de la ciutat) i la **N-340a** que són paral·leles a les principals AP-7 i N-340 i més properes o passants per la ciutat; la **TP-2031** cap a Perafort i la Secuita; la **T-721** cap a Constantí i la **C-31B** cap a Salou. L'A-7.

En el territori municipal hi ha tres espais que pertanyen al Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN), dos espais que formen part de la Xarxa Natura 2000, dues zones que pertanyen a l'Inventari de les Zones Humides de Catalunya, i una Reserva Natural de Fauna Salvatge (RNFS):

- o PEIN Tamarit-Punta de la Móra, PEIN de la desembocadura del Gaià i PEIN del Riu Gaià-Albareda de Santes Creus.
- o Xarxa Natura 2000 del Riu Gaià i Xarxa Natura 2000 de les Costes de Tarragona.
- o Zona humida de la desembocadura del Riu Francolí i zona humida de la desembocadura del Gaià
- o Reserva Natural de Fauna Salvatge de la desembocadura del Gaià.

1.2 BREU HISTÒRIA

1.2.1 LA TÀRRACO ROMANA

Amb la frase *Tarraco Escipionum opus* (Tàrraco fou obra dels Escipions), Plini, a finals del segle I dC, es remunta al moment fundacional de la ciutat. Així en el marc de l'anomenada Segona Guerra Púnica lliurada entre entre romans i cartaginesos, la ciutat de Tàrraco sorgeix amb de l'arribada dels exèrcits romans a la Península Ibèrica el 218 aC.

Les tropes romanes comandades per Gneu Escipió (al qual es va afegir, un any més tard, el seu germà Publi Corneli) van desembarcar a la ciutat grega d'*Emporion*, per baixar ràpidament cap al sud i controlar les terres al nord de l'Ebre. En un combat inicial Gneu va vèncer als cartaginesos, i va deixar una petita guarnició a la ciutat de Tàrraco, que poc temps després es va transformar en la principal base militar romana a Hispània. Aquest primer assentament romà es trobava molt pròxim a un *oppidum* ibèric fundat a finals del segle V aC i arqueològicament documentat recentment.

La ciutat republicana de Tàrraco va ser possiblement un nucli bifocal, amb el campament militar a la part alta i l'àrea residencial, a l'entorn del poblat ibèric i el port, sent aquest una de les principals infraestructures sobre les quals es va cimentar la ciutat. La consolidació urbana de la ciutat va ser ràpida, doncs la presència militar estable va comportar l'arribada no només de soldats sinó també de comerciants i ciutadans romans que van veure Hispània com una terra que els ofería noves oportunitats. L'arribada dels romans també va suposar l'arribada de noves influències i d'una nova cultura que, amb el temps, va acabar per imposar-se -amb més o menys èxit segons la zona- en tota la Península Ibèrica.

L'edificació romana més antiga i més ben conservada de l'època republicana és la muralla, que en un primer moment s'ha de pensar com una simple palissada de fusta que protegiria la guarnició militar. La victòria romana sobre els cartaginesos i la incorporació d'Hispània a l'Estat romà, van accelerar el procés de consolidació de les defenses, i la construcció de la primera muralla de pedra (datada arqueològicament a inicis del segle II aC) s'ha relacionat amb la divisió provincial de l'any 197 aC. En aquest sentit, l'opinió més estesa és que a l'entorn de 150/125 aC la muralla va patir una transformació important, creixent en extensió, alçada i amplada, passant a encerclar el nucli urbà.

Tàrraco va créixer de forma accelerada durant els segles II i I aC, i amb Cartago Nova, va esdevenir la ciutat més important de la Hispània Citerior. Durant la guerra civil contra Pompeu Cèsar va reunir a Tàrraco els seus llegats, i donada la lleialtat mostrada pels tarragonins, li va concedir el títol de Colònia.

Durant els anys 26-25 aC Tàrraco va adquirir una rellevància més gran com a ciutat, i es va convertir en la capital del món romà. August va residir a la ciutat durant aquests anys, des d'on va dirigir les campanyes contra càntabres i àsturs. Gràcies a la presència militar, la ciutat es va consolidar com a capital de la Hispània Citerior, i va rebre un fort impuls urbanístic, una mostra del qual és el teatre i la monumentalització del fòrum local.

Durant el segle I aC la ciutat va créixer i es va consolidar, però l'any 68, Neró va ser assassinat i es va iniciar un període de convulsions en tot l'Imperi arrel d'una sagnant guerra civil. En aquest context, el general romà Galba va ser nomenat emperador per les legions romanes hispanes, mentre que en d'altres parts de l'Imperi van sorgir altres pretendents a emperador. Mort Galba, les províncies hispanes van donar suport a Vespasià, que va ser qui finalment va arribar al poder. S'iniciava així la dinastia flàvia i un moment de gran esplendor per a les províncies hispanes. A l'entorn de l'any 73, gràcies al suport prestat a la causa,

Vespasià va concedir als hispanos els *ius Latii*, que els permetia ser considerats ciutadans romans de ple dret; i els nuclis més importants de població (molts dels quals encara mantenien l'estatus sorgit en el moment de la conquesta) es varen convertir en municipis. Aquesta situació va comportar la necessitat de crear una nova administració que s'adeqüés a aquesta nova realitat: sobre la base creada per August, es van crear unes importants xarxes administratives amb les capitals provincials com a nuclis rectors. D'aquesta manera, Tàrraco, com a capital de la Hispània Tarraconensis o Citerior, va disposar de dos fòrums: un colonial i l'altre provincial, al qual se li va afegir uns anys més tard el circ, i es va completar el conjunt municipal estatal.

Durant el segle II la ciutat va arribar a la màxima expressió gràcies a la construcció de l'amfiteatre, com el darrer dels grans edificis d'entreteniment.

Tàrraco, com la majoria de centres urbans d'Hispania, va ser objecte de les incursions que els francs realitzaren a mitjans del segle III, i tot indica que la ciutat va ser devastada l'any 260 dC, sent especialment afectada la zona d'hàbitat. Després d'un període d'incertesa durant una bona part del segle III, la ciutat va recobrar el seu dinamisme a partir especialment de la recuperació general que va suposar l'adveniment al poder de Dioclecià i de la tetrarquia que va establir l'any 285. A partir d'aquesta data i amb continuïtat al llarg de la meitat del segle IV, la ciutat es va revitalitzar, tal i com ho manifesta la construcció de nous edificis públics, el manteniment dels espectacles, l'amfiteatre o la restauració d'edificis públics d'època de l'alt imperi. Amb tot, Tàrraco no es va escapar de la dinàmica de transformació social, política i econòmica que va alterar la fisonomia de molts centres urbans d'occident.

Se'ns dubte, un element imprescindible per a la ciutat tardana de Tàrraco va ser el cristianisme i la seva implantació. Fins avui s'han transmès les actes martirials del bisbe Fructuós i els diaques Auguri i Eulogi, que foren objecte de persecució i mort l'any 259. A partir del segle V, amb la construcció d'una gran basílica funerària amb edificis annexos, entre els quals un baptisteri, el lloc de la sepultura es va acabar convertint en el centre eclesiàstic de Tàrraco. Aquesta església, emplaçada als antics suburbis de Tàrraco i amb proximitat al riu Francolí, va generar la construcció d'altres edificis eclesiàstics, com una segona basílica, molt propera a la primera, que disposava d'un atri i edificis agraris que s'hi vinculaven. L'anomenada necròpoli paleocristiana que rodeja l'àrea constitueix un dels conjunts funeraris cristians més ben documentats de l'Europa occidental. Tot aquest suburbi cristià va acabar esdevenint un centre important i dinàmic de Tàrraco.

La documentació escrita dels inicis del segle V mostra una Tàrraco que mantenia estructures socials complexes, en les quals el bisbe metropolità era el

defensor de l'ordre establert, en un imperi en què *Christianitas* era sinònim de *romanitas*. Cal destacar, a més, la presència a la ciutat del *Comes hispaniarum*, nou càrrec creat a l'època de Constantí, que puntualment col·laborava amb el vicari amb un rang similar.

Durant la monarquia visigoda, Tàrraco va continuar sent una de les principals metròpolis hispanes, fins la conquesta de la ciutat per part d'exèrcits islàmics cap a l'any 713 i la seva incorporació a Al Andalus, quan la situació va canviar radicalment. A partir d'aquest moment la ciutat entra en un llarg i obscur període que no va concloure fins a la conquesta impulsada pels comtes catalans al segle XII i que va portar a Tarragona el restabliment de la seu metropolitana.

1.2.2 TARRAGONA JUEVA

Els primers hebreus arribaren a Catalunya a través de les rutes comercials fenícies uns segles abans de Jesucrist. Més tard, Tàrraco fou la gran capital de l'occident de l'imperi feta a imatge de Roma. De fet, la inscripció més antiga que confirma l'existència de jueus a la península Ibèrica va ser trobada a Tarragona; i es tracta d'una pileta trilingüe del segle IV dC escrita en llatí, grec i hebreu, on es pot llegir: "Pau sobre Israel i sobre nosaltres i els nostres fills".

El barri jueu és un entramat de carrerons estrets per on es distribuïen els diferents gremis artesans. En aquesta zona, dins de les muralles romanes (declarades Patrimoni Mundial per la UNESCO l'any 2001 i ben a prop de la catedral de Santa Maria) el call estava format pels carrers de la Portella (hi havia una de les portes d'accés), d'en Granada i Talavera, les places dels Àngels i d'en Rovellat; i comptava amb una sinagoga, escoles, banys, carnisseria,...

En el decurs del període de convivència entre hebreus i sarraïns, durant els segles X i XI, Tarragona fou anomenada Ciutat dels Jueus. L'any 1391 és un any fatídic per a la història dels jueus. El call de Tarragona va patir un gran desordre econòmic i una davallada demogràfica a causa dels avalots que s'escamparen arreu de la costa mediterrània. Després de dos anys, es va restablir la comunitat hebrea, algunes famílies van rebre certes exempcions i franquícies i foren autoritzades a recaptar diners per reconstruir la seva sinagoga. Finalment, els jueus que no es van convertir al cristianisme foren expulsats pels Reis Catòlics l'any 1492.

1.2.3 TARRAGONA MEDIEVAL (S. XII-XV)

La conquesta àrab de Tàrraco, a l'entorn de l'any 713, va suposar per a la ciutat l'inici d'un procés de decadència i abandonament que es va perllongar fins a la seva restauració l'any 1129. Malgrat que la restauració de l'antiga seu metropolitana de Tàrraco va estar en la ment de diversos prelats des del segle XI, no fou possible fins al segle XII.

L'any 1129 l'arquebisbe de Tarragona, Oleguer Bonestruga, mitjançant un pacte feudovassallàtic, cedia la ciutat, com un principat eclesiàstic, al mercenari normand Robert Bordet, el qual havia servit a les ordres d'Alfons I d'Aragó. El 14 de març de 1129, aquest cavaller va ser nomenat Príncep de Tarragona, després de rendir homenatge al prelat en qualitat de defensor i protector.

A partir de la infeudació de Tarragona, els normands, comandats per Robert Bordet, van arribar i es van instal·lar a la ciutat. Les primeres tasques portades a terme, i descrites per Orderic de Vital, van estar orientades a desenrunar els edificis preexistents i a lliurar-los de les bardisses per fer-los habitables. Robert Bordet va aprofitar una antiga torre romana, l'actual torre del Pretori, per establir-hi el seu castell. S'iniciava així un primer procés de colonització de la ciutat dirigit sobre el terreny per Robert, però controlat des de Barcelona per l'arquebisbe.

La situació a la ciutat es va complicar amb la mort d'Oleguer i l'elecció dels seu successor. L'any 1146 va establir-se a la ciutat Bernat Tort, nou arquebisbe i home de confiança del Comte de Barcelona. Així es va iniciar un procés marcat pels continus conflictes jurisdiccionals entre Robert Bordet i els subsegüents arquebisbes, als quals s'han de sumar la creixent ingerència comtal en els assumptes de la ciutat i del seu territori. En el fons, darrera d'aquesta situació s'amagava una lluita pel poder a tres bandes. La tensió va desembocar en una guerra entre faccions que va acabar l'any 1171 amb l'assassinat de l'arquebisbe Hug de Cervelló i l'exili de la família normanda a Mallorca. D'aquesta manera el Comte rei Alfons I el Cast es va quedar amb les propietats del normand mentre que el nou arquebisbe, Guillem de Torroja, es convertia en el veritable home fort de Tarragona.

La Tarragona de finals del segle XII ja era un nucli urbà plenament consolidat que s'havia convertit en el centre director d'un ampli territori. L'any 1148 s'havia produït una reordenació del govern local amb una major participació del consell d'habitants de la ciutat en la vida urbana. Així mateix la documentació existent mostra com, a partir de mitjans d'aquest segle, la ciutat gaudia d'una renda feudal diversificada, amb presència d'imposicions estrictament urbanes juntament amb altres de més genèriques. El desenvolupament urbà havia

conduït a una dinamització de les activitats comercials i Tarragona havia esdevingut el centre de captació de les rendes.

A partir de finals del segle XII es va portar a terme un important desenvolupament urbà, doncs es va ocupar tota l'àrea interna del Fòrum Provincial. Aquesta ocupació va respondre a una planificació dirigida molt possiblement des de la senyoria, tal i com sembla indicar-ho la creació d'una trama ortogonal de carrers. Així es mantenia, en certa manera, l'estructura arquitectònica heretada d'època romana. La ciutat del XII va sorgir fora de l'àrea de grans monuments, entorn als castells senyorials. A partir del 1.146 es va ocupar l'àrea del recinte de culte d'època romana, sector que va prendre especial relleu amb l'inici de la construcció de la Catedral l'any 1.171 i que es va convertir en l'eix vertebrador de la ciutat a partir de la seva consagració l'any 1.331. L'interior de la gran plaça del Fòrum romà es va urbanitzar a partir de finals del segle XII.

Fora del recinte defensiu d'aquesta primera època hi havia tres àrees clarament diferenciades:

- el Corral, l'antic Circ romà, que va esdevenir un burg fora muralles amb un mínim de població i destinat principalment a activitats comercials i industrials,
- la Vila Nova, que devia ser l'àrea que es prolongava des del Corral fins al port i estava destinada bàsicament a horts, conreus, farraginals i molins; que presentava poca ocupació, excepte en l'àrea del port i en la zona més propera al Corral; i
- l'horta de Tarragona, també destinada a l'explotació agrària, que es devia estendre a ambdós costats del Francolí, i devia arribar fins a Riuciar.

La Tarragona del segle XV fou substancialment diferent a la dels segles XIII i XIV, doncs l'expansió per tot Europa de la pesta bubònica va marcar l'inici d'un important període de recessió demogràfica. L'epidèmia va arribar a la ciutat entre maig i juliol del 1.348, i va provocar una alta mortalitat. El descens de la població i la crisi general en què es trobava la ciutat, van fer que el nucli urbà es trobés immers en un important procés recessiu. El descens del nombre de focs es va plasmar en un nombre menor de cases ocupades. Malgrat això, i seguint les directrius marcades per la Corona, l'any 1.368 la ciutat començava les tasques de manteniment i reforç de les muralles mitjançant la construcció de "la Muralleta" o Mur Nou, a l'alçada de la façana del Circ. D'aquesta manera l'àrea del Corral, l'antic Circ romà, va quedar incorporada al nucli urbà.

La situació política es va agreujar al llarg de la primera meitat del segle XV. Les diferències entre la Generalitat i Joan II eren cada dia més patents, fet que va conduir a la guerra civil catalana, en la qual l'arquebisbe es va posar al costat dels reialistes mentre que el Consell Municipal, després d'un període de prudència, es va aliar amb la Generalitat.

El 17 d'octubre del 1.462 arribaven a Tarragona les tropes de Joan II per assetjar la ciutat; i després de quinze dies de setge, el dia 2 de novembre els tarragonins van decidir rendir-se, a canvi que ni el rei ni les seves tropes entressin a la ciutat.

La guerra va sumir a Tarragona en la més absoluta ruïna, i els efectes de la guerra van ser visibles durant molt de temps. Les defenses de la ciutat, especialment al sector del Mur Nou, van quedar molt destruïdes, així com tota l'àrea del Corral; la població va disminuir dràsticament i la municipalitat es va declarar en fallida.

1.2.4 TARRAGONA ALS SEGLES XVI-XVIII

Durant l'època moderna són tres els conflictes bèl·lics que influiran en gran mesura en la vida de la ciutat de Tarragona. Des del segle XVI es construeixen o consoliden fortificacions per defensar la ciutat i els voltants de les continuades guerres i atacs pirates. Des de la Guerra dels Segadors i fins a mitjans del segle XIX Tarragona esdevé plaça forta, la qual cosa significarà que no es podran enderrocar les fortificacions i s'haurà de deixar un espai davant la muralla lliure d'edificis, que impossibilitarà la seva expansió urbanística. A la vegada, les epidèmies van ser una constant en aquest període i van provocar l'èxode de la població i grans mortaldats.

La Guerra dels Segadors esclatà l'any 1.640 entre catalans i francesos per una banda, i la monarquia hispànica per l'altra, i s'acabà el 1.659. La situació estratègica de Tarragona va motivar que patís dos importants setges l'any 1.641 i el 1.644, que van comportar greus destruccions d'edificis amb la conseqüent prostració i decadència econòmica de la ciutat. El port va patir greus danys i restà abandonat durant molt temps, i el comerç es va desviar cap al port de Salou. L'economia del Camp de Tarragona entrà en una greu crisi, de la qual no es recuperarà fins a finals del segle XVIII quan s'autoritza la reconstrucció del port i el permís de comerciar lliurement amb Amèrica.

El segon gran conflicte bèl·lic que patí la ciutat va ser la Guerra de Successió (1702-1714) i es produeix quan encara la ciutat no s'havia recuperat dels estralls de la Guerra dels Segadors. Tarragona va ser defensada per una

guarnició britànica que en va millorar el sistema defensiu, es construeix la Falsa Braga i altres fortins i baluards, la major part actualment desapareguts. Quan Felip V accedí al poder va instaurar el Decret de Nova Planta, un nou sistema de govern centralitzador i absolutista. Com a conseqüència les antigues vegueries es reagrupen en corregiments, neixen els ajuntaments, l'organigrama polític és àmpliament jararquitzat, es retalla poder als arquebisbes i es suprimeix la universitat.

1.2.4.1 Les pestes i els pirates

Un altre greu problema amb el qual es troba la ciutat al llarg dels segles XVI i XVII són les pestes i els atacs pirates que va patir la població. Les zones urbanes són les més afectades per les epidèmies que modificaran fins al segle XVIII l'estructura i creixement de la població, no només per les morts directes sinó per l'èxode de població que suposaven. Les epidèmies més virulentes van ser les dels períodes entre els anys 1.589-1.592 i els anys 1.650-1.653, tot i que hi va haver altres brots. L'abastament de blat també va ser un greu problema per les males collites successives al llarg del segle XVI, que provocaren fam i un augment desmesurat dels preus.

La pirateria a la costa del Mediterrani va suposar un important entrebanc demogràfic i econòmic per a les zones afectades, i va provocar la fugida de la població cap a zones més segures de l'interior. Per controlar els atacs, es construïren torres de defensa al llarg de la costa, com la Torre de la Móra, de planta circular i bastida l'any 1.562.

1.2.4.2 La societat i la cultura

L'Església i, concretament, els arquebisbes, van jugar un paper important en el relleu cultural, artístic i fins i tot urbanístic de la ciutat el segle XVI; doncs a més de ser prelats, ocupaven importants càrrecs polítics. Arquebisbes com Gaspar Cervantes, Joan Terés i Antoni Agustín, van dotar la ciutat d'una universitat literària, van ampliar els límits de la ciutat emmurallada fins a l'actual Rambla Nova, van construir la muralla anomenada de Sant Joan i van promoure i finançar obres i capelles a la catedral de Tarragona. Hi havia també nombroses ordres religioses instal·lades a la ciutat que realitzaven, entre d'altres, tasques benèfiques i educatives.

L'activitat artística viu a finals del segle XVI un renaixement del classicisme de la mà de l'Escola del Camp, amb el suport de l'arquebisbe Antoni Agustín i els canonges humanistes.

Tot i els esdeveniments que van marcar l'època moderna, un dels aspectes que continuà tenint força rellevància va ser la celebració de les festes. Els gremis eren els encarregats del seguici que sortia al carrer per les festes de Santa Tecla, Corpus, l'arribada de Reis i l'entrada de nous arquebisbes. També a mitjans del segle XVI es funda la Confraria de la Sang, la presència de la qual es fa palesa en diversos camps de la vida ciutadana, a part de l'estrictament religiosa amb la processó del Sant Enterrament.

Un fet molt important per a la ciutat va ser la portada d'aigua des de Puigpelat, gràcies a l'empenta dels arquebisbes Joaquin de Santiyán i Francesc Armañá, fita que s'aconseguí el desembre de 1.798 i suposà una millora en la qualitat de vida de la població.

La ciutat experimenta un cert creixement al llarg del segle XVIII, que es veurà de nou truncat a començament de segle següent per un nou conflicte bèl·lic: la Guerra de la Independència o Guerra del Francès, de conseqüències devastadores per a Tarragona. Després del terrible setge a què va estar sotmesa la població el dia 28 de juny de 1.811 es va produir l'assalt definitiu. Posteriorment es va iniciar un període de més de dos anys d'ocupació francesa que deixaren la ciutat en una situació de misèria i fam, agreujada per la voladura de punts estratègics de la ciutat a la seva marxa el 19 d'agost de 1.813.

La recuperació econòmica i demogràfica va ser lenta i es va produir en bona part gràcies a l'ajut oficial que va eximir la ciutat del pagament de tributs durant el període comprès entre els anys 1.816 i 1.826. En aquest temps es van reprendre les obres del port i altres que havien quedat aturades amb el conflicte. Aquest fet permetrà l'establiment de comerciants forans i la formació d'una petita burgesia comercial emprenedora que farà possible la modernització de Tarragona al llarg del segle XIX.

L'any 1.786 es concedí a Tarragona el permís per comerciar lliurement amb Amèrica. L'activitat econòmica s'orientà cap al comerç del vi i l'aiguardent, fet provocà l'expansió del conreu de la vinya en detriment d'altres productes. Amb l'aparició de la fil·loxera a França cap l'any 1.870 el conreu es va estendre d'una manera exagerada i fins i tot es plantava vinya en llocs poc aptes per al seu conreu. L'avantatge de la proximitat del mercat exportador i la facilitat de transport, feien que fos un conreu rendible, i Tarragona se'n beneficià molt econòmicament. En aquest temps sorgeix una classe social nova d'obriers i menestrals i la burgesia va aprofitar per invertir en diverses empreses. Durant la segona meitat del XIX les altes i baixes del preu del vi condicionen l'economia, la demografia i l'expansió urbana de la ciutat. Així s'incrementa la

població, es fomenten les indústries auxiliars relacionades amb l'exportació de vins, i s'estableixen nombroses societats i entitats vinculades amb aquest comerç, alhora que es produeix un creixement que possibilita millores urbanes.

Tarragona deixa de ser plaça forta l'any 1.868 i es permet la construcció d'edificis i habitatges fora muralla. Les noves tecnologies de guerra havien demostrat que militarment les muralles ja no eren necessàries i la pressió demogràfica feia imprescindible l'obertura. De fet, va ser a partir de 1.854 quan d'una manera intermitent i irregular, a causa dels elevats costos econòmics que suposava, s'inicia l'enderroc de la muralla de Sant Joan. Aquest fet que permetrà la urbanització i la construcció de nous edificis a l'actual Rambla Nova, la projecció de nous carrers, com el de la Unió, que faran possible la connexió de la Part Alta amb la Part Baixa o Marina. La Part Alta de la ciutat continuarà estàtica i com a residència de la noblesa i dels eclesiàstics i també, per sectors, dels pagesos i els artesans. La Part Baixa o Marina, de nova construcció, és més dinàmica i s'hi establirà la burgesia comercial amb els seus tallers i botigues.

En aquest moment, les obres del port i l'eixample de la ciutat fan possible la descoberta de nombroses restes de l'antiga Tàrraco que serviran com a fonament del primer Museu Arqueològic.

La presència del port ha estat determinant al llarg dels segles pel comerç de Tarragona. Així, les millores d'infraestructura del port durant aquest període van permetre la introducció de noves empreses i, per tant, la modernització de la ciutat.

Durant el primer terç del segle XX es produeixen canvis polítics i socials al país que influiran en la vida ciutadana, la Dictadura de Primo de Rivera, la proclamació de la Segona República i la Guerra Civil Espanyola (1.936-1.939). Aquesta darrera va suposar un entrebanc important i un retrocés en el desenvolupament econòmic i social, doncs la ciutat va ser repetidament bombardejada i a banda de les nombroses víctimes mortals, l'estructura urbanística va patir greus danys, que es van haver de refer durant els difícils anys de postguerra.

A partir de final dels anys cinquanta comencen a instal·lar-se indústries químiques a la ciutat i des de l'any 1.975 entra en funcionament la refineria d'Enpetrol (actual Repsol). L'empenta del sector industrial també es deixarà notar en l'aspecte urbanístic i constructiu en general; a més, l'augment de població per l'increment de la immigració porta a la creació de nous barris perifèrics amb greus problemes de serveis i d'infraestructures per la manca de previsió. Tarragona esdevé una ciutat industrial especialitzada en el camp

petroleoquímic, i la sortida i l'entrada dels productes elaborats per aquestes indústries es fa pel port de Tarragona, que passarà a ser considerat el segon port espanyol per tones anuals mogudes.

Actualment Tarragona és una ciutat amb una bona oferta cultural, comercial i turística que vol conservar el seu passat. La importància del llegat històric i l'esforç per conservar-lo i divulgar-lo van fer que l'any 2000 la UNESCO afegís a la seva llista de Patrimoni Mundial el Conjunt Arqueològic de Tàrraco integrat per 15 elements diferenciats, tots ells amb categoria de Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), 12 dels quals s'ubiquen al municipi de Tarragona.

(MEMÒRIA)